

מסורת הש"ס

בשלושה פרקים פרק רביעי תענית

לא

עין משפט
נר מצוה

(א) זכרות מה: (ב) זכר
קפא: (ג) גילי עיי' דמילא,
(ד) גילי יסף קר' א' כ"ב
ועיי' כ"ב צ"ב, (ה) ג"כ צ"ב
למא' אלף כ' חמא' מאי יסף
מ' ר' יסף תקריה
אמינא: (ו) וספיקא פה
ועיי' (ז) ועיי' הגי' בעיי',
(ח) כמותו נע: (ט) ונראה
שגיל' אל' יך' לזכס' וגו' עיי'
פרש"י בתורה ובמכות יא.
ובסוטה מגג, (י) וד"ה אפילו
אחרי ד"ה לריקין.

לאיזה שירצה יעלו. הושע בן אלה רשע היה דכתיב (מלכים
ב ז') ויעש הרע בעיני ה' רק לא כמלכי ישראל. והיינו
דקאמר רק שזכר את הפרוסדות ואמר לאיזה שירצו יעלו:
הרוגי ציפור. צפרק הנזקין (גיטין 97 ב'): **מלכות**. לפי
שהן לחין ומאוזנין הזמן אין כח
בזמנה ליישן וחיישין מפני
התולעת לפי שעץ שיש בו תולעת
פסול למערכה כדאמרין (מדות
פ"ב מ"ה): **יום סדר מגל**.
שצרת הגרון שפסק החוטב
מלחטוב ענין: **מלאן ואילך**.
מחמשה עשר צבא ואילך דמוסף
לילות על הימים לעסוק בתורה
ויסף חיים על חיו: **דלא**
יוסף. לעסוק בתורה לילות:
הקבריה אימיה. כלומר ימות
צלא עמו: **זה מלך**. אף על פי
שהיה לה שאלת מצת כהן גדול
כו' שלא לבייש את השאלת
מתוך שאין לה: **מכאן** כהן
גדול. שהוא קרוז וסמוך למלכות:
סגן. כהן חשוב ממונה תחת כהן
גדול להיות תחמיו ציוס הכפורים
אם יארע פסול צכהן גדול
ציוס הכפורים ישמש זה הסגן
תחמיו: **משוה מלחמה**. הוא הכהן
המכריז במלחמה (י' מי האיש יירא
ורך הלצב וגו' (דברים ט): **אפילו**
מקופלין ומונחין בקופסא. אישקרין:
ריבין עבילה. כולן שלא לבייש את
שצרכיה עבילה: **שאין אשה אלא**
לנשים. אם צריך יהיו מיוחסין הכל
קופלין עליהם צין זכרים צין
נקבות: **על מנה** שפעטרונו
בוהובים. שאחרי הנישואין תתנו
לנתינתם צעלמא הוא
דלמרי כלומר וצלצד שתתנו לנו
מלבושים נאים: **מחול** כצד לשון
מחול הכרס (כלאים פ"ד מ"ב):

תורה אור השלם

1. ואמר ביום ההוא הנה
אליהו זה קרני לו
וישיענו זה יי קרני לו
נגילה ושמחה
בישועתו: ישעיהו כה ט

הגהות הב"ח

(א) תוס' ד"ה מאי כו' דלא
מוסף יסף ומשום הכי
קבעו גמלא מאי:

לעני רש"י

אישקרין. קופסה בעיקר
לחשיטים.

מוסף רש"י

ואמר רב מתנה כו'. ולכן
שמתו שזכי לקבורה ושלא
הקרימו (רשב"ם ב"ב ע"בא).
הטוב והמטיב. צרכת
הטוב והמטיב שצרכת
הטוב תקנו צמותו יוס.
דמן המורה ליה אלא
שלא לרשות. כדפסק לן
מהאי קרא וצרכת את
ה' אליהו על הארץ וגו'
(שם). שפסקו מלכות
עצים. מתקן ועד ט"ו צבא
היו כותמים ענין לזכר
המערכה לכל השנה, ממלך
ואלך משע כח התורה, וש
בענין לתלמידי ומעלין עין
וגם יגדל תולעת ודלמתיק
צמדת איהו ר' יעקב ב'י
וכל עין שהוא נקזן איט
שמשו הקדומות שאין לזכר
שמהו גמל. יום תבר מגל.
שמת, יוסף, ימים כדכתיב
(דברים ז') כי הוא חייך,
וכתיב (משלי ג') כי אורך
ימים ושנות חיים ושלום ויוסף
לך, שמתוך שהלכות מאריכוס
הימים מתקלקל לך לעסוק
בלימוד גס לילה (רשב"ם ב"ב
שם). הדרן עלך מסכת תענית

תיקנו ביבנה הטוב והמטיב. פירוש צרכת המזון ומש"ה תקנו
יותר על היין הטוב והמטיב טפי מצטאר דצרכים לפי
שהיו [כמון] גדר צכרס ולא נסרמו: **יום תבר מגל**. פירוש
שמועטין מלכות ענין למערכה פירוש משום שחלש כחה של
חמה ומגדלין התולעים צלילות
וענין מתולעים פסולים למערכה
כדלמר [צמדות] (פ"ב מ"ה)
שהכניס צעלי מומין הס מנקרים
הענין ומסירין הענין מתולעים
שפסולות למערכה:

דלא מוסף יסף. פי' אומן
שזינו מוסף מן הלילות על
הימים יסף: **מאי** יסף תקבריה
אימיה. תימה וכי היה מסופק מאי
יאסף אלא נראה לומר דלא מוסף
יסף (ב) ומיהא קצתי גמרא מאי יסף
אכל לעולם הוה ידע דיאסף הוא
לשון מיתה כדכתיב (בראשית מט)
ויגע ויאסף אל עמו: **כל** אחד
ואחד מראה הקדוש ברוך הוא
צאצצו שנאמר הנה אליהו זה
קוינו לו וגו' נגילה ושמחה בישועתו:
הדרן עלך בשלושה פרקים
וסליקא לה מסכת תענית

ביבנה הטוב והמטיב. פירוש צרכת המזון ומש"ה תקנו
יותר על היין הטוב והמטיב טפי מצטאר דצרכים לפי
שהיו [כמון] גדר צכרס ולא נסרמו: **יום תבר מגל**. פירוש
שמועטין מלכות ענין למערכה פירוש משום שחלש כחה של
חמה ומגדלין התולעים צלילות
וענין מתולעים פסולים למערכה
כדלמר [צמדות] (פ"ב מ"ה)
שהכניס צעלי מומין הס מנקרים
הענין ומסירין הענין מתולעים
שפסולות למערכה:

הדרן עלך בשלושה פרקים וסליקא לה מסכת תענית

וקרני לו נגילה ושמחה בישועתו:
הדרן עלך בשלושה פרקים
וסליקא לה מסכת תענית

הדרן עלך בשלושה פרקים וסליקא לה מסכת תענית

וקרני לו נגילה ושמחה בישועתו:
הדרן עלך בשלושה פרקים
וסליקא לה מסכת תענית

אחר השלמת המסכתא יאמר זה ויועיל לזכרון בעזרת השם יתברך

(*) הדרן עלך מסכת תענית והדרן עלך. דעתן עלך מסכת תענית ודעתך עלך. לא נחנשי מינך מסכת תענית ולא תחנשי מינך לא בעלמא הדין ולא בעלמא דאתי:

יאמר כן שלשה פעמים ואחר כך יאמר:

יהי רצון מלפניך יי אלהינו ואלהי אבותינו שתהא תורתך אמנותנו בעולם הזה ותהא עמנו לעולם הבא. (** חנינא בר פפא רמי בר פפא נחמן בר פפא אקאי בר פפא אבא מרי בר פפא רפרם בר פפא רביש בר פפא סורקב בר פפא אדא בר פפא דרו בר פפא:

הערב נא יי אלהינו את דברי תורתך בפנינו ובפיפיות עמך בית ישראל. ונהיה כלנו אנהו וצאצאינו וצאצאי עמך בית ישראל כלנו יודעי שמך ולומדי תורתך: מאויבי תחבמני מצותיך כי לעולם היא לי: יהי לבי תמים בחקך למען לא אבוש: לעולם לא אשכח פקודיך כי בם חייאתני: ברוך אתה יי למדני חקך: אמן אמן אמן סלה ועד:

מודים אנחנו לפניך יי אלהינו ואלהי אבותינו ששמת חלקנו מיושבי בית המדרש ולא שמת חלקנו מיושבי קרנות. שאנו משכימים והם משכימים. אנו משכימים לדברי תורה והם משכימים לדברים בטלים. אנו עמלים והם עמלים. אנו עמלים ומקבלים שכר והם עמלים ואינן מקבלים שכר. אנו רצים והם רצים. אנו רצים לחיי העולם הבא והם רצים לבאר שחת. שנאמר ואתה אלהים תורידם לבאר שחת אנשי דמים ומרמה לא יחצו ימיהם ואני אבטח בה: יהי רצון מלפניך יי אלהי בשם שערותני לסים מסכת תענית בן תעורני להתחיל מסכתות וספרים אחרים ולסייםם ללמוד וללמוד לשמור ולעשות ולקיים את כל דברי תלמוד תורתך באהבה. וזכות כל התנאים ואמוראים ותלמידי חכמים יעמוד לי ולרועי שלא תמוש התורה מפי ורעי ורעי עד עולם. ותתקיים בי בהתהלך תנחה אותך בשכבך תשמר עליך והקיצות היא תשיחך. פי בי ירבו ימך ויוסיפו לך שנות חיים: אורך ימים בימינה בשמאלה עשר וקבוד: יי עוז לעמו יתן יי יברך את עמו בשלום:

יתגדל ויתקדש שמה רבא. בעלמא דהוא עתיד לאתחדתא. ולאחיא מתאי. ולאספק לחיי עלמא. ולמבנא קרתא דירושלם, ולשכלל היכליה בגוה. ולמקער פולחנא נוכרה מארעא. ולאחבא פולחנא דשמיא לאתריה, ומלך קודשא בריך הוא במלכותיה ויקריה, ויצמח פרקנה ויקרב משיחהו. בחיובו ובנימוכו ובחיי דכל בית ישראל בעגלא ובזמן קריב, ואמרו אמן. יהא שמה רבא מברך לעלם ולעלמי עלמיא. יתברך וישתבח ויתפאר ויתרומם ויתנשא ויתהדר ויתעלה ויתהלל שמה דקדשא בריך הוא. לעלא מן כל ברכתא ושיירתא ושתבתא ונחמתא דאמירן בעלמא. ואמרו אמן: על ישראל ועל רבנן, ועל תלמידיהו ועל כל תלמידי תלמידיהו, ועל כל מאן דעסקין באורייתא, די באתרא (קדישא) הדין ודי בכל אתר ואתר. יהא להון ולכון שלמא רבא חנא וחסדא ורחמי וחי אריכי ומוזני ריחיה ופרקנא מן קדם אבוהון די בשמיא וארעא ואמרו אמן: יהא שלמא רבא מן שמיא וחיים טובים עלינו ועל כל ישראל, ואמרו אמן: עושה שלום במרומיו הוא ברחמינו יעשה שלום עלינו ועל כל ישראל ואמרו אמן:

(*) פי' הגון על זה מהלך בספר החיים שחבר אחי הגאון מהר"ל מפראג. כספר זיוות ח"א פ"ג, (** כיומא וסוף משנת רמ"א ז"ל וכן בסוף י"ש צ"ב כמובן רמזים על הזכות שמות הללו.

רבינו גרשום
יום שפוסקין מלכות
עצים למערכה. ומיכן
ואילך מוספין לעסוק
בתורה. תש כחה של
חמה. ואינה מייבשת
העצים. יום תבר מגל.
כלומר, מיכן ואילך אין
צורכין למגל לכות עצים.
הימים לעסוק בתורה,
[סוף]. לפי שכבר גדולין
הלילות. [כל הפלים
המשאלות זו לזו שנות
טבילה, שמא נדה הין].
אפי' מקופלין. חיישין
שמה ישבה עליהן נדה.
לעשות מחול להצדיקים.
שהצדיקים עושין מחול
והקב"ה יושב באמצע.

רבינו גרשום
יום שפוסקין מלכות
עצים למערכה. ומיכן
ואילך מוספין לעסוק
בתורה. תש כחה של
חמה. ואינה מייבשת
העצים. יום תבר מגל.
כלומר, מיכן ואילך אין
צורכין למגל לכות עצים.
הימים לעסוק בתורה,
[סוף]. לפי שכבר גדולין
הלילות. [כל הפלים
המשאלות זו לזו שנות
טבילה, שמא נדה הין].
אפי' מקופלין. חיישין
שמה ישבה עליהן נדה.
לעשות מחול להצדיקים.
שהצדיקים עושין מחול
והקב"ה יושב באמצע.

רבינו גרשום
יום שפוסקין מלכות
עצים למערכה. ומיכן
ואילך מוספין לעסוק
בתורה. תש כחה של
חמה. ואינה מייבשת
העצים. יום תבר מגל.
כלומר, מיכן ואילך אין
צורכין למגל לכות עצים.
הימים לעסוק בתורה,
[סוף]. לפי שכבר גדולין
הלילות. [כל הפלים
המשאלות זו לזו שנות
טבילה, שמא נדה הין].
אפי' מקופלין. חיישין
שמה ישבה עליהן נדה.
לעשות מחול להצדיקים.
שהצדיקים עושין מחול
והקב"ה יושב באמצע.